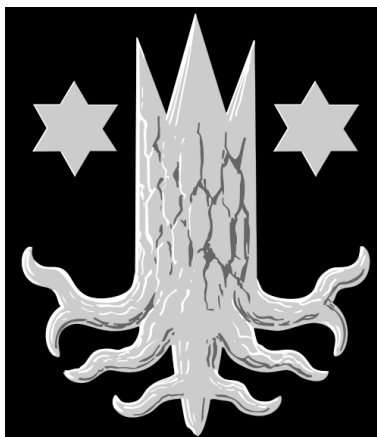

TOIMINTASUUNNITELMA ENERGIANKÄYTÖN TEHOSTAMISEKSI VUOSILLE 2018–2025

Kemijärven kaupunki

Versio nro	Pvm	Vastuhenkilö	Muutokset
Toimintasuunnitelmaluonnos, versio 1	21.05.2018	Taimi Rovanen, Energia Energy Management Services Oy	Luonnos
Toimintasuunnitelmaluonnos, versio 2	15.8.2018	Taimi Rovanen ja Antti Niemi Energia Energy Management Services Oy	Luonnos
Toimintasuunnitelmaluonnos, versio 3	4.9.2018	Taimi Rovanen ja Antti Niemi Energia Energy Management Services Oy	Tarkastettu, korjattu ja täydennetty energiaryhmän välipalaverissa 4.9.2018
Toimintasuunnitelma, versio 1	11.10.2018	Taimi Rovanen ja Antti Niemi Energia Energy Management Services Oy	Tarkastettu, korjattu ja täydennetty energiaryhmän välipalaverissa 11.10.2018

SISÄLLYSLUETTELO

TOIMINTASUUNNITELMA ENERGIANKÄYTÖN TEHOSTAMISEKSI VUOSILLE 2018–2025	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
TERMIT JA LYHENTEET	3
ESIPUHE	4
1. Energiankäytön tehostamissuunnitelman lähtökohdat ja perusteet	5
2. Toiminnan organisointi.....	6
3. Toimintasuunnitelman rajaukset ja kattavuus.....	8
4. Energiankäytön tehostamissuunnitelman tavoite	9
5. Kunnan toiminnalliset tavoitteet ja toimenpiteet	10
5.1. Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa	10
5.2. Energiatehokkuuden huomioon ottaminen suunnittelun ohjauksessa	11
5.3. Tekniset energiatehokkuustoimenpiteet ja energiakatselmoinnit	12
5.4. Hallintokuntien ja konserniyhtiöiden toimenpiteet	15
5.5. Uusien säästötakuu- ja/tai rahoitusmenettelyjen käyttö investointien toteutuksessa	17
5.6. Kulutusseuranta ja energiatehokkuutta kuvaavat tunnusluvut	19
5.7. Koulutus- ja tiedotustoiminta.....	20
5.8. Uusiutuvien energialähteiden käyttöönotto.....	21
6. Alueellinen yhteistyö ja koordinaatio	22
7. Energiatyöryhmän toiminnan raportointi.....	23
LIITE1: Kiinteistöjen energiakatselmointisuunnitelma	
LIITE 2: Toteutetut toimenpiteet ja saavutetut energiasäästöt	

TERMIT JA LYHENTEET

Seuraavassa esitetään tässä asiakirjassa käytetyt termit ja lyhenteet määritelmineen.

Energiansäästö	Aktiivisin toimenpitein aikaan saatu energiatehokkuustoimenpiteen kohteena olevan energian loppukulutuksen vähentäminen sekä tulevan loppukulutuksen vähentäminen verrattuna siihen energiamäärään, joka toteutuisi ilman aktiivisia toimenpiteitä.
ESCO	Energy Service Company. ESCO-konseptissa on kyse palveluliiketoiminnasta, jossa ulkopuolinen asiantuntijayritys toteuttaa asiakasyrityksessä energiatehokkuus- ja energiansäästötoimenpiteitä. Toimenpiteiden vaatima investointi maksetaan kokonaan tai osittain säästötoimenpiteiden myötä aikaansaavilla kustannussäästöillä käyttö-/ energiakuluissa.
Kaukolämpö, kaukolämmitys	Kaukolämmityksellä tarkoitetaan laajan, yleensä etukäteen rajoittamattoman alueen kiinteistöjen lämmitystä putkiverkon välityksellä siirrettävän veden avulla käyttäen lämmön tuottamiseen lämmitysvoimalaitoksia ja/tai lämpökeskuksia.
KETS	Kuntien energiatehokkuussopimus
Lämpöyrittäjä	Lämpöyrittäjä vastaa polttoaineen hankinnasta sekä lämpökeskuksen toiminnasta halutussa laajuudessa ja saa korvauksen asiakkaalle myydyn energiamäärän mukaan.
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
Uusiutuva energialähde	Uusiutuvilla energialähteillä tarkoitetaan tässä asiakirjassa uusiutuvaa biomassaa, biokaasua, vesivoimaa, aurinkoenergiaa, tuulienergiaa jättepolttoaineen biohajoavaa osaa, kestävästi tuotettua bionestettä sekä maaperän, vesistön, ilman tai jäteveden lämpösisällöstä saatavaa energiaa.
Uusiutumaton energianlähde	Uusiutumattomilla energialähteillä tarkoitetaan tässä asiakirjassa fossiilisia polttoaineita (öljy, hiili, maakaasu) sekä turvetta (hitaasti uusiutuva polttoaine).
TMA	Takaisinmaksuaika

ESIPUHE

Energiatehokkuussopimuksen taustalla on toukokuussa 2006 voimaan tullut energiapalveludirektiivi, joka velvoittaa julkisen sektorin toimimaan esimerkkinä energiansäästön edistämiseksi. Sopimukset ovat myös osa kansallisten sekä kansainvälisten sopimusten ja lainsäädännön toimeenpanoa. Tällaisia ovat ainakin Suomen energia- ja ilmastostrategia, valtioneuvoston energiatehokkuustoimenpiteitä koskeva periaatepäätös, EU:n energiatehokkuusdirektiivi, EU:n ilmasto- ja energiapaketti, kansainvälinen ilmastopöytäkirja (UNFCCC) sekä Kioton pöytäkirja. Vuosille 2017-2025 laadittua energiatehokkuussopimusta on edeltänyt aikaisemmat sopimuskaudet 2008-2016 sekä 1997-2007.

Kunta-alan energiatehokkuussopimus on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta käytöstä kunta-alalla. Vapaaehtoisuuteen perustuvat sopimukset ovat valtion ja toimialojen yhdessä valitsema keino täyttää Suomelle asetetut kansainväliset energiatehokkuusvelvoitteet ilman uutta lainsäädäntöä tai muita uusia pakkokeinoja. Sopimusten tavoite kattaa yli puolet EU:n energiatehokkuusdirektiivissä Suomelle asetetusta sitovasta energiansäästötavoitteesta. Energiatehokkuussopimukset ovat keskeinen osa Suomen energia- ja ilmastostrategiaa sekä ensisijainen keino edistää energian tehokasta käyttöä Suomessa.

Kunnille energiatehokkuussopimukseen tai energiaohjelmaan liittyminen antaa eväitä oman energiankäytön hallinnalle. Koko toiminnan huomioiminen energiansäästöissä on keino parantaa yhteistyötä eri hallintokuntien välillä ja mahdollistaa tavoitteisiin pääsyn entistä paremmin.

Sopimuksen toiminnallisena tavoitteena on sisällyttää energiansäästö ja uusiutuvien energialähteiden edistäminen osaksi kunnan johtamisjärjestelmiä. Kunta laatii energiankäytön tehostamissuunnitelman sopimusasiakirjan perusteella "tavoitteista käytäntöön" -ajatuksella, ja siinä esitetään toimet kunnan energiankäytön tehostamiseksi sopimuskaudella 2017-2025.

Vuoden loppuun mennessä liittyneiden on mahdollista irtautua sopimuksesta vuoden 2020 lopussa ilman energiatukiin liittyviä seuraamuksia.

Toimintasuunnitelma on laadittu Teknisten palvelujen toimesta ja sen kokoamisesta ovat vastanneet Energia-asiantuntija Heidi Nevalainen ja Avainasiakaspäällikkö Taimi Rovanen Energia Energy Management Services Oy:ltä yhdessä Kemijärven kaupunkikonsernin edustajien kanssa.

Koska suunnittelukausi ulottuu vuoteen 2025, ei kaikkia toteutettavia toimenpiteitä vielä tiedetä. Toimintasuunnitelmaa voidaankin jatkossa päivittää, erityisesti sopimuskauden loppupuolelle sijoittuvien toimenpiteiden osalta sekä välitavoitteen (2020) tarkastelun jälkeen.

Kemijärven kaupunki toteuttaa myös paljon muita energiatehokkuuteen suoraan tai välillisesti vaikuttavia toimenpiteitä, joita ei ole sisällytetty toimintaohjelmaan, koska niistä aiheutuvaa energiansäästöä (MWh) on vaikea arvioida.

1. Energiankäytön tehostamissuunnitelman lähtökohdat ja perusteet

Kemijärven kaupunki ei ole vielä liittynyt kuntien energiatehokkuussopimukseen, mutta toimintasuunnitelmaa laaditaan samalla tavoin kuin sopimukseen liittyneille kunnille.

Energiankäytön tehostamistoimintasuunnitelmalla pyritään ensisijaisesti energiatehokkuuden parantamiseen kunnan toiminnassa, mutta siihen sisältyy myös uusiutuvan energian edistämiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä.

Suunnitelmassa energiankäytön tehostamistoiminta on selkeästi suunniteltu ja aikataulutettu ja se on liitetty kiinteäksi osaksi kunnan normaalia toimintaa ja ohjeistusta. Suunnitelmassa pyritäänkin selkeästi esittämään, miten energiatehokkuustoimet ovat osa normaalia toimintaa taikka etenevät tavoitteista osaksi käytännön toimeenpanoa.

Tärkeä osa toimintasuunnitelmaa ovat toimeenpanovastuiden määrittely tarkoituksenmukaisella tavalla ja sen hyväksyttäminen kunnan vastuullisessa toimielimessä, jolloin tavoitteisiin sitoudutaan johdon tasolta lähtien.

Tahtotilana käytännön työssä on jatkuvan parantamisen periaate, joka ohjaa suunnittelemaan, toteuttamaan, seuraamaan ja parantamaan toimenpiteitä energiatehokkuuden parantamiseksi.

2. Toiminnan organisointi

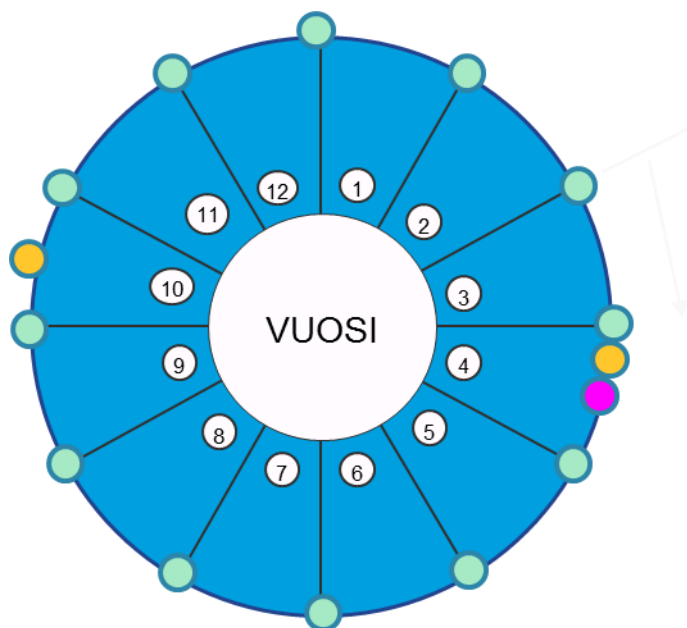
Energiatehostamissuunnitelman toteutuksesta ja seurannasta vastaa kunnan energiaryhmä, jossa on edustettuna Kemijärven kaupunkikonsernin eri hallinnonalat ja yhtiöt. Energiaryhmän edustajat vievät heitä koskevia toimenpiteitä eteenpäin omissa hallintokunnissaan/yhtiöissään, ja he vastaavat toimenpiteiden toteutuksesta omien vastuutoimenpiteidensä osalta. Energiaryhmän kokoonpano on nimetty taulukossa 1.

Energiaryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa, jolloin kukin edustaja raportoi toimintasuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden etenemisestä oman vastuualueensa osalta. Toimenpidesuunnitelmaa tarvittaessa päivitetään, ja myös muutokset energiaryhmän kokoonpanossa päivitetään tähän asiakirjaan.

Taulukko 1. Energiatyöryhmän kokoonpano.

Hallintokunta /Yhtiö ja asema yhteisössä	Edustajan nimi	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite
Tilapalvelut, Palvelualuejohtaja	Markku Kankaanranta	040 687 5600	markku.kankaanranta@kemijarvi.fi
Tilapalvelut, Isännöitsijä	Markku Taavo	0400 296 873	markku.taavo@kemijarvi.fi
Kiinteistönhoito	Kalle Säynäjäkangas	040 158 0709	kalle.saynajakangas@kemijarvi.fi
Katuvalaistus ja ulkoalueet	Jesse Kananen	0400 296 861	jesse.kananen@kemijarvi.fi
Hallintopalvelut ml. Tietohallinto	Mika Halme	040 835 7200	mika.halme@kemijarvi.fi
Opetustoimi	Ilpo Tervonen	040 589 1342	ilpo.tervonen@kemijarvi.fi
Liikunta – ja kulttuuritoimi	Harri Välranta	0400 204 211	harri.valiranta@kemijarvi.fi
Perusturvapalvelut	Antero Myllykangas	0400 188 993	antero.myllykangas@kemijarvi.fi
Kemijärven Lämpö Ja Vesi Oy	Ari Pöyliö	040 5961807	ari.poylio@kemijarvi.fi
Kemijärven vuokrataloa ja Kemijärven Töveli	Kari Varrio	040 722 8798	kari.varrio@kemijarvi.fi

Vuosikelloon on merkitty yleisellä tasolla suunnitelmaan liittyvät toimet.

Jatkuvaa:

- ✓ *Energiatehokkuuden kehittäminen ja koordinointi*
- ✓ *Energiakulutusseuranta ja kulutuspoikkeamien valvonta*
- ✓ *Energiatehokkuustoimenpiteiden kirjaaminen*

Kuukausittain:

- ✓ *Energiatehokkuustoimenpiteiden hallinta*

Puolivuositain:

- ✓ *Energiatyöryhmä*
- ✓ *Koulutus ja viestintä*

Vuosittain:

- ✓ *Vuosiraportointi*

3. Toimintasuunnitelman rajaukset ja kattavuus

Energiankäytön tehostamissuunnitelma koskee kunnan omassa hallinnassa olevaa energiankäyttöä, eli toimintoja joihin liittyvät energiatehokkuustoimet ovat yksiselitteisesti kunnan päätätävällässä.

Suunnitelman piirissä ovat:

- omistetut, vuokratut, vuokralle annetut rakennukset
- vuokra-asuntoja, vuokra-asuntoyhtiöitä ja asumisoikeusyhtiötä
- katu- ja muu ulkovalaistus
- vesi- ja jätehuolto
- joukkoliikenne
- omat kuljetukset ja työkoneet

Suunnitelma ei lähtökohtaisesti koske:

- päätätävällän ulkopuolista kulutusta
- energian tuotannon, siirron ja jakelun energiankäyttöä

Ostettuja palveluja toimintasuunnitelma koskee hankintamenettelyn kautta.

Toimintasuunnitelmassa tarkastellaan myös mahdollisuuksia lisätä uusiutuvan energian käyttöä.

4. Energiankäytön tehostamissuunnitelman tavoite

Kemijärven kaupunkikonsernin energiakäytön tehostamissuunnitelman tavoitteena on seitsemän ja puolen (7,5) prosentin energiasäästö vuosina 2018 – 2025. Tavoite on laskettu Kemijärven kaupunkikonsernin vuonna 2017 kuluttamasta energiamäärästä.

Vuosi	Säästötavoite	Säästöprosentti
Välitavoite 2020	1401 MWh (110 980 €)	4 %
Kokonaistavoite 2025	2541 MWh (201 312 €)	7,5 %

Säästötavoite ei tarkoita sitä, että kulutuksen tulisi olla tavoitevuonna säästöprosenttia vastaavan energiamäärän verran alhaisempi. Tavoite on kiinteä esimerkiksi GWh -yksiköissä ilmaistu energiamäärä, jonka saavuttaminen tulee osoittaa säästötoimenpiteiden toteutuksen kautta. Loppukulutus voi olla teoriassa vuonna 2025 yhtä suuri tai jopa suurempi kuin laskettu keskiarvo.

Säästöt voivat muodostua toimista, joilla nykyistä kulutusta vähennetään tai toimista, joiden seurauksena tuleva kulutus on alhaisempi verrattuna tilanteeseen ilman toimia. Jälkimmäisessä tilanteessa on kysymys laskennallisista säästöistä, joita voidaan saavuttaa esimerkiksi valitsemalla tavanomaista tasoa energiatehokkaampia laitteita.

Toimenpiteiden säästövaikutusten laskentaan käytetään Motivan sopimuksen mukaisia ohjeita.

<http://www.energiatehokkuussopimukset2017-2025.fi/wp-content/uploads/S%C3%A4%C3%A4st%C3%B6jen-laskenta-ja-dokumentointi.pdf>

KEMIJÄRVEN KAUPUNKIKONSERNIN ENERGIAKULUT 2017									
	SÄHKÖ			LÄMPÖ			VESI		
	MWh/a	%	€/a	MWh/a	%	€/a	m³/a	%	€/a
Kemijärven kaupunki	9 843	84.7 %	855 310 €	16 944	68.3 %	1 171 219 €	19 180	30.7 %	156 607 €
Kiinteistö Oy Kemijärven Vuokratalot	390	3.4 %	60 041 €	5 077	20.5 %	426 813 €	27 960	44.7 %	130 592 €
Kiinteistö Oy Kemijärven Töveli	372	3.2 %	44 768 €	2 530	10.2 %	188 601 €	13 783	22.0 %	64 996 €
Kemijärven Lämpö Ja Vesi Oy	1 011	8.7 %	120 454 €	257	1.0 %	18 267 €	1 618	2.6 %	
- Vedenottamot	261		28 861 €						
- Paineenkorottamot ja vj.verkosto	257		27 501 €						
- Jätevedenpuhdistamo	306		28 146 €	257		18 267 €	1 618		
- Jätevesipumppaamot	187		35 946 €						
Yhteensä	11 616	100 %	1 080 573 €	24 808	100 %	1 804 900 €	62 541	1	352 195 €

KEMIJÄRVEN KAUPUNKIKONSERNIN SÄÄSTÖTAVOITE				
	SÄHKÖ	LÄMPÖ	SÄÄSTÖTAVOITE	
	MWh/a	MWh/a	2020	2025
Kemijärven kaupunki	9 843	16 944	1 030	1 869
Kiinteistö Oy Kemijärven Vuokratalot	390	5 077	210	381
Kiinteistö Oy Kemijärven Töveli	372	2 530	112	202
Kemijärven Lämpö Ja Vesi Oy	1 011	257	49	88
Yhteensä	11 616	24 808	1 401	2 541

- Energiakulut n. 2,89 milj. €/a
- ETS 2025 säästötavoitteella 7,5 %: n. 225 880 euron vuosisäästöt

Kaupungin omistamien omassa käytössä olevien rakennusten kokonaistilavuus oli vuoden 2017 lopussa 283 123 r-m³ ja kerrosala 75 328 k-m². Asunto- ja kiinteistöyhtiöissä oli lisäksi kaupungin hallitsemia omassa käytössä olevia huoneistoja 3 439 h-m². Vuokralla otettuja omassa käytössä olevia huoneistoja oli 923 h-m².

5. Kunnan toiminnalliset tavoitteet ja toimenpiteet

5.1. Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa

Tavoite: Tavoitteena on saada energiatehokkuus yhdeksi kriteeriksi kaikkiin niihin julkisiin hankintoihin, joissa energiatehokkaamman laitteen, järjestelmän tai hankintakokonaisuuden valinta johtaa kokonaistaloudellisesti edullisempaan lopputulokseen.

Energiatehokkuuden kannalta merkittävien hankintojen kilpailutusvaiheessa edellytetään aina, kun se on tarkoituksenmukaista, palveluntarjoajilta hankintakokonaisuudesta, laitteesta tai järjestelmästä riittävät energiatehokkuustiedot (energiankulutus MWh/a), joko vähimmäisvaatimuksena tai vertailukriteerinä.

Hankinnoissa ei turvauduta halvimpaan ostohintaan vaan selvitetään todelliset, koko elinkaaren aikaiset kustannukset ja valitaan kokonaistaloudellisesti paras ratkaisu.

Teema	Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa
Toimenpiteet	• Työ- ja elinkeinoministeriön ohje ”Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa” sisällytetään osaksi hankintaohjeistusta: https://www.motiva.fi/files/10919/Tyo-ja_elinkeinoministerion_ohjeet_Energiatehokkuus_julkisissa_hankinnoissa.pdf • Energiatehokkaampien hankintojen tukena hyödynnetään Motivan energiatehokkuutta tukevaa materiaalia http://www.motivanhankintapalvelu.fi/tietopankki • Ohjeistetaan ja koulutetaan hankintoja tekevä henkilöstö ottamaan huomioon energiatehokkuus hankintamenettelyissä.
Vastuutaho	Hankintavastuuhenkilöt/ostajat, kaikki hallintokunnat ja konserniyhtiöt
Mittarit	- Onko hankintaohje päivitetty? Kyllä/Ei - Hankintakoulutus järjestetty hankintavastaaville: kyllä/ei - Hankinnoilla, joissa on huomioitu elinkaarikustannukset, saavutetut laskennalliset energia- ja kustannussäästöt raportoidaan energiaryhmälle : €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2018: Hankintaohje päivitetty, energiatehokkuus otettu huomioon strategisella tasolla.

5.2. Energiatehokkuuden huomioon ottaminen suunnittelun ohjauksessa

Tavoite: Tavoitteena on, että uudis- ja korjausrakentamiseen liittyvässä päätöksenteossa otetaan huomioon toteutusvaihtoehtojen energiatehokkuus ja elinkaarikustannukset yhtenä valintakriteerinä.

Edistää kaavoitus- ja liikennesuunnittelulla yhdyskuntarakenteen energiatehokkuutta

Teema	Energiatehokkuuden huomioon ottaminen suunnittelun ohjauksessa
Toimenpiteet	• Kehitetään rakennusten suunnittelun ohjausta ja ohjeistetaan uudisrakennus- ja korjausrakennuskohteittensa suunnittelua ja rakentamisen valvontaa niin, että tekniset ja järjestelmävalinnat perustuvat mahdollisimman suuressa määrin elinkaariehdullisuuteen ja energiatehokkuuteen. • Edellytetään uudisrakennus- ja korjausrakennuskohteittensa suunnittelijoilta eri toteutusvaihtoehtojen energiatehokkuusvaikutusten esittämistä sekä varaa näille tähän työhön riittävät resurssit ja riittävän ajan aina kun mahdollista. • Painotetaan uudisrakennus- ja korjausrakennuskohteiden suunnittelijoita kilpailuttaessaan energiatehokkuusasiantuntemusta ja kokemusta kustannusten ohella. • Pyritään edistämään kaavoitus- ja liikennesuunnittelulla yhdyskuntarakenteen energiatehokkuutta. • Tontit kaavoitetaan kaukolämpöverkoston ulottuville tai alueille, joilla on mahdollista hyödyntää muita vähäpäästöisiä energiamuotoja. • Liikennesuunnittelussa huomioidaan päästöt: ohjelmoidaan esim. liikennevalot siten, että liikenteen sujuvuus paranee (vihreät aallot). • Huomioidaan rakennusten sijoittelussa ilmansuunnat, varjostukset, mahdollisuus aurinko- ja maalämpöön. Jäähdytystarpeen minimointi käyttäen hyväksi passiivisia menetelmiä: ikkunoiden koko ja suuntaus, aurinkolipat ja varjostavat rakenteet, rakennuksen muoto, materiaalivalinnat
Vastuutaho	Toimialat/Tekninen palvelukeskus Liikennesuunnittelu, kaavoitus
Mittarit	- Energiatehokkuusvaikutukset nähtävissä suunnittelijoiden toteutusvaihtoehdoissa: kyllä/ei - Suunnittelulla, joissa on huomioitu elinkaarikustannukset, saavutetut laskennalliset energia- ja kustannussäästöt raportoidaan energiaryhmälle : €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2018: Energiatehokkuus vaikutukset vaaditaan nähtäville eri toteutusvaihtoehdoissa.

5.3. Tekniset energiatehokkuustoimenpiteet ja energiakatselmoinnit

Tavoite: Kaikkea energiankäyttöä koskevien kokonaisvaltaisten energiakatselmusten suunnitelmallinen toteuttaminen rakennusten sekä muun toiminnan taloudellisesti kannattavien energiansäästämahdollisuuksien selvittämiseksi.

Energiasäästämahdollisuudet on kartoitettu myös muiden kuin rakennusten energiakäytön osalta (kuten esim. ulkovalaistus, vesihuolto, kuljetukset) keskittyen niihin toiminnan osa-alueisiin joissa energiankäyttö on merkittävä tai energiasäästön potentiaali arvioidaan merkittäväksi.

Teema	Tilapalvelujen toimenpiteet
Toimenpiteet	- Valitaan energiakatselmuksissa tai muuten todetut energiatehokkuustoimenpiteet, jotka ovat tarkoituksenmukaisia ja kustannustehokkaita ja laaditaan toteutusaikataulu. Toteutuksen jälkeen toimenpiteet, niihin liittyvät tiedot raportoidaan energiahallintajärjestelmään ja seurataan toimenpiteillä aikaansaatuja säästövaikutuksia. - Energiatodistusten laadinta ja niiden esillepano lain vaatimusten mukaisesti - Sisätilojen lämpötilat/ilmastointi säädetään optimaaliseksi tilojen käytön mukaan - Tarpeenmukainen ilmanvaihto -> riittävä tilassa tapahtuviin toimintoihin, prosesseihin ja kuormitukseen nähden. - Energiaa säästävien LED valaistuksien sekä niiden ohjauksen lisääminen - Tyhjien-/varastotilojen tarpeen mukainen lämmittäminen - Kiinteistöjen pihavalaisimien sammutus kesän ajaksi - Varastot, WC-tilat yms. yleistilojen valaistuksen ohjaus (hämäräkytkimet, liiketunnistimet) - Autolämmityksen käyttöaikamuutos (käyttö vastaamaan tarvetta) 50/50 energiasäästöhanke - metodin mukaisesti kunta/kaupunki palauttaa kohteen yhteiseen käyttöön 50 % rahallisesta säästöstä, jonka tilan käyttäjät saavat omilla energiatehokkuustoimillaan aikaan. Edellyttää vähintään 5 % vuosittaista energiansäästöä. Näillä euroilla kohde voi panostaa mm omaan pihapiiriin haluamallaan tavalla (esim. istutukset, leikkikenttä, pyöräily- tai grillikatos) - Kaukolämmön tilausvesivirran tarkistaminen lämmönvaihtimen uusimisen yhteydessä yhteistyössä kaukolämpöyhtiön kanssa.
Vastuutaho	Tilapalvelut
Mittarit	- Tilapalvelujen energiakulutuksesta on katselmoitu (%). - Toimenpiteiden toteutusaikataulu laadittu: kyllä / ei - Toteutetut toimenpiteet / ehdotetut toimenpiteet (%) - Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut laskennalliset säästöt raportoidaan energiatyöryhmälle: €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2017: Energiaselvityksissä esitettyjen toimenpiteiden tekeminen on käynnistetty mm. Heralammen yritystalolla. 2018: LED -valaistus: Uusittu 7 kiinteistöön ulkovalaistus Led-valaistuksella ja viimeisteltiin viime vuonna kesken jääneiden LED valaistus.

	IV-tarkistuksia tehty: - Hyvinvointikeskus Lapponia (sairaalarakennus), Keittiön IV - Toritalo - Isonkylän koulu Lain vaatimat energiatodistukset on tehty, mutta eivät ole vielä esillä. Selvitetään uimahallin lämmöntarpeen nousu. 2019: Energiakatselmuksat: Isonkylän koulu

Teema	Rakennusautomaation hyödyntäminen energiatehokkuuden kehittämisessä
Toimenpiteet	• Varmistetaan, että kohteen talotekniset järjestelmät toimivat oikein, luotettavasti ja tilojen käytön mukaan • Varmistetaan että taloteknisiä järjestelmiä käytetään oikein lämmitys- ja jäähdytyskaudella ja tilojen sisäilman olosuhteet pysyvät hyvinä ja sovitulla tasolla. • IV-kojeiden LTO-järjestelmien toiminnot tarkistetaan ennen lämmityskautta • Lämmityksen ja jäähdytyksen mahdollinen päällekkäinen toiminta selvitetään ja korjataan • Tulevissa korjauksissa (PTS) huomioidaan mahdollisuudet varustaa kaksisnopeuspuhaltimet taajuusmuuttajilla, jotta tarpeenmukainen ohjaustapa voidaan toteuttaa tehokkaammin • Mikäli kohteen IV-puhaltimia jo tällä hetkellä ohjataan taajuusmuuttajilla, selvitetään mahdollisuudet säätää ilmamääriä CO₂-pitoisuuden mukaan (tarpeenmukainen käyttö). • Harkitaan IV-kojeiden varustamista LTO-järjestelmillä niiltä osin, joissa sitä ei vielä ole toteutettu. • Rakennusautomaatiojärjestelmään ohjelmoidaan hälytyksiä määriteltyjen rajojen ylittyessä. • Rakennusautomaatiokäyttäjän/kiinteistöhuollon sopimuksessa on huomioitu energiatehokkuus • Tarvittaessa tuetaan kohteen käyttö- ja ylläpitohenkilöstöä talotekniikan käytössä paikalliskoulutuksella. • Rakennusautomaatiota hankittaessa kiinnitetään huomiota kehitysmahdollisuuksiin ja tarpeisiin hankkeen koko elinkaaren ajalta (esim. järjestelmäpäivityksiä on saatavilla). Huomioidaan myös järjestelmän liitettävyyden muihin järjestelmiin (rajapinnat)
Vastuutaho	Kiinteistön rakennusautomaation käyttäjät
Mittarit	- LTO-järjestelmät lkm / kaikkien IV-koneiden lkm 109 kpl - Mahdollisuudet säätää ilmamääriä CO₂-pitoisuuden mukaan selvitetty: kyllä/ei - Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut laskennalliset säästöt raportoidaan energiaryhmälle: €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2017: - E-valvomon käyttäjäkoulutusta on annettu kiinteistöhoitajille. - Rakennusvalvonnassa ja poikkeuslupien käsittelyssä siirryttiin kokonaan sähköiseen asiointiin.

	- IV-koneita 109 kpl, joista 59:ssä on jonkinlainen LTO. Ilmamäärien säätäminen CO2 pitoisuuden mukaan on käytössä muutamassa yksittäisessä kohteessa ja myös liiketunnistimilla toteutettuja ilmamäärän säätöjä on yksittäisissä kohteissa. Mahdollisuuksia CO2 pitoisuuden mukaan säätämisestä ei laajemmin ole selvitetty. 2018: - Erityisesti automaatiota kehitetään koko ajan mm. lisäämällä tarvittavia hälytyksiä tarpeen mukaan, kun tarvetta ilmenee. 2019: - Suunnitteilla kiinteistöautomaatiojärjestelmän päivitys.

Teema	Muu energiankäyttö: ulkovalaistus sekä omat työkoneet ja ajoneuvot.
Toimenpiteet	• Katu-, tie-, latu- ja ulkovalaistuksen asentaminen LED-valaisimiksi vuoden 2020 loppuun mennessä • Konekeskuksen kaluston tyhjäkäynnin välttäminen / Ennakoivan ajon koulutus • Liikennesuunnittelussa ja kaavoituksessa painotetaan yhdyskuntarakenteen energiatehokkuutta - liikenteen sujuvuus • Älykkään ulkovalaistuksen kehittäminen, sammutusajat, hämäräkytkimet • Ulkovalaistuksen automaatio-ohjelman päivittäminen ja kehittäminen; mm hämäräkytkimet
Vastuutaho	Kunnallistekniikka, Tekninen palvelualue
Mittarit	- Katu-, tie-, latu- ja ulkovalaistuksen energiakulutus, MWh/a - Ajoneuvojen ja työkoneiden polttoainekulutus, litraa ja MWh/a - Toimenpiteillä saavutettu energiansäästö, MWh/a
Toimenpidetilanne	2017: Kemijärven kaupunki on investoinut jo vuosia energiaystävällisiin katuvalaistusratkaisuihin kunnallistekniikassa ja ao. investointeihin on käytetty toimintavuonna noin 202 000 euroa. Valaisimia uusittiin yhteensä 415 kpl, uudet valaisimet olivat kaikki LED-valaisimia. Vuoden loppuun mennessä valaisimia oli uusittu yhteensä 1175 kpl, uusittavia jäljellä 1614 kpl. Keskusta-alueen katuvaloille yösammutus klo 00.00-05.00, säästöarvio n. 5000 € 2018: Led-valaisimia uusitaan 550 kpl 2019: Liikuntahallin valaistuksen ohjaus ja LED-valaistus

5.4 Hallintokuntien ja konserniyhtiöiden toimenpiteet

Teema	Sivistystoimen toimenpiteet
Toimenpiteet	- Ympäristökasvatus, ilmastonmuutos ja energia-asiat sisältyvät opetussuunnitelmiin ja ovat osa koulujen ja päiväkotien oppisisältöä - Energiasäästöviikkoon (vk 41) osallistuminen, 2 luokkalaiset - Vihreä lippu - päiväkotien, koulujen, oppilaitosten sekä lasten ja nuorten vapaa-ajan toimijoiden kestävän kehityksen ohjelmaan osallistuminen - Jätteiden lajittelun tehostaminen
Vastuutaho	Sivistystoimi, vastuuhenkilöt
Mittarit	Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut laskennalliset säästöt raportoidaan energiatyöryhmälle: €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2018 Kouluilta puuttuu paperinkeräysasiat.

Teema	Perusturvapalvelujen toimenpiteet
Toimenpiteet	- Kokouskäytännöillä pyritään vähentämään turhaa autolla liikkumista - Kehitetään etä/digi –palveluja, joiden avulla pyritään vähentämään turhaa liikkumista (esim. lääkärikäynnit etäyhteyksillä potilaan kotona)
Vastuutaho	Perusturvapalvelut, vastuuhenkilöt
Mittarit	Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut laskennalliset säästöt raportoidaan energiatyöryhmälle: €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2018

Teema	Tietohallinnon toimenpiteet
Toimenpiteet	- Tietohallinnossa on tehty linjaus, että kaikki uudet työasemat ovat kannettavia ellei erityistä syytä pöytäkoneen hankkimiselle ole. - Käytetään kaksipuoleista tulostusta - Turvatulostuksen käyttöönottoa jatketaan, jolloin turhien tulostusten määrä vähenee ja säästetään myös tätä kautta energiaa. - Tarkistetaan laitteiden virranhallinta-asetukset laitteiden virranhallinta-asetuksia mm. lepotila-asetusten osalta. - Ohjeistetaan käyttäjiä sammuttamaan työasemat ja -näytöt kun koneella ei työskennellä, erityisesti yön ajaksi, viikonlopuiksi ja loma-ajalle. - Kokouskäytäntöjen opastus mm. skype-kokoukset
Vastuutaho	Tietohallinto, vastuuhenkilöt
Mittarit	Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut laskennalliset säästöt raportoidaan energiatyöryhmälle: €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2018: Skype koulutusten organisoinnin valmistelu eri hallintokunnille.

- Tehdään ohjeistus käyttäjille työasemien ja -näyttöjen sammuttamisesta.

2019:

- Skype koulutukset hallintokunnille

Teema	Liikunta- ja kulttuuritoimi
Toimenpiteet	• Kemijärven jäähallin, eli Wirta-Areenan valaistus LED-valaistukseksi muihin hallin tiloihin. • Säännölliset vuotokartoitukset ja korjaavat toimenpiteet, WC-pöntöt ja hanat • Kiinteistöautomaation optimointi (ilmastointi, LTO, kosteus) • Hallitilan lämpö- ja kosteusolosuhteet (rata-alueen tavoitelämpötila on n. 6 °C, jään paksuus 25 – 30 mm) • Jääkerroksen paksuus ja ylläpidettävä lämpötila, tarkastetaan viikoittain • Rakenteiden ja jääradan välinen lämpösäteily • Jäänhoidossa käytettävän veden lämpötila, määrä ja jäänhoitokertojen tiheys, veden lämpötilan säätelyä tutkitaan, yleensä välillä 30-60 °C (nykyään 55 °C)
Vastuutaho	Liikunta- ja kulttuuritoimi, vastuuhenkilöt
Mittarit	Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut laskennalliset säästöt raportoidaan energiatyöryhmälle: €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2018: • Kemijärven jäähallin, eli Wirta-Areenan, valaistus on uusittu LED-valaistukseksi kesäkuussa 2018. Laskelmien mukaan valaistuksen vaihdolla saadaan vuosittaista säästöä noin 4 %. Säästö koostuu valaistuksen lisäksi siitä, että jäähdytyskoneet toimisivat pienemmällä teholla. Valaistus vaihdettiin vain kaukalon osalta ja pieni vuotuinen lisäsäästö saataisiin vaihtamalla lamput myös muihin hallin tiloihin. Liiketunnistimet ulko-ovilla, kaukalon yläpuolella valaistuksessa. Valaistuksen ohjausta parannettu. • Hallitilan lämpö- ja kosteusolosuhteet (rata-alueen lämpötila on n. 9 °C, jään paksuus 25 mm). Jääkerroksen paksuus ja ylläpidettävä lämpötila, tarkastetaan viikoittain. Veden lämpötilaa haetaan sopivaksi.

Teema	Kiinteistö Oy Kemijärven vuokratalot ja Kiinteistö Oy Kemijärven Töveli
Toimenpiteet	• Siirrytään 100 %:n ledivalaistuksen käyttöön. • Tarkennetaan ulkovalaistuksen ajoitusta keväällä ja syksyllä, kesällä valoja ei polteta ollenkaan. • Käytävä- ja varastovalojen muuttaminen liiketunnistimella varustetuiksi saatetaan loppuun. • Lämmönvaihtimien uusimisurakkaa jatketaan ja uusitaan vielä 6 kpl vaihtimia, 3kpl/vuosi, lämpökäyrien hienosäätöä jatketaan. • Lämmöntarkkailua eri huoneistoissa suoritetaan lämmönvaihtimien uusimisen jälkeen ja suoritetaan tarvittaessa linjasäätöjä. • Ikkunoita ja parvekeovia tiivistetään tai vaihdetaan 1 talo/vuosi – vauhdilla. • Seiniä lisäeristetään ikkunanvaihdon ja seinien korjausten yhteydessä silloin kun seiniä joudutaan avaamaan. • Tyhjien kerrostalojen lämpö on pudotettu ylläpitolämpötilaan. • Varastojen ja autotallien lämpötiloja seurataan ja säädetään tarvittaessa. • Patteritermostaatteja uusitaan vuosittain. • Kuivaushuoneiden puhaltimet vaihdetaan energiatehokkaisiin. • Keskitetään saunavuoroja samalle illalle turhan lämmittämisen välttämiseksi. • Tarkistetaan kaikki wc-istuimet vesivuotojen varalta. • Vaihdetaan suihkuihin vettä säästävät suuttimet.
Vastuutaho	KOy Kemijärven vuokratalot ja KOy Kemijärven Töveli, toimitusjohtaja
Mittarit	Konserniyhtiöiden energiakulutuksesta katselmoitu: % Toteutussuunnitelma laadittu: Kyllä/ei Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut laskennalliset säästöt raportoidaan energiaryhmälle: €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2018: Vuokratalojen valaistuksen muuttaminen led-valoiksi on aloitettu.

Teema	Kemijärven lämpö ja vesi Oy
Toimenpiteet	• Vesi- ja viemärlaitoksella edetään nykyisen verkostonsaneeraussuunnitelman mukaisesti ja vähennetään siten mahdollisia vuotovesiä vesi- ja viemäriverkostoissa. Siten myös veden ja jäteveden pumppauksen energiakulutus vähenee. • Rakennusten lämpötilan säätö, toiminnot huomioiden, optimoidaan.
Vastuutaho	Kemijärven lämpö ja vesi Oy, toimitusjohtaja
Mittarit	Konserniyhtiöiden energiakulutuksesta katselmoitu: % Toteutussuunnitelma laadittu: Kyllä/ei Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut laskennalliset säästöt raportoidaan energiaryhmälle: €/a ja/tai MWh/a
Toimenpidetilanne	2018: Saneerataan Kallaanvaaran alueella 60- luvulla rakennettua vesijohtoa yhteensä n. 970 m. 2019: Saneerataan Särkikankaalla n. 700 m 60- luvun vesijohtoa. Kirkkokadun vesijohtoverkoston saneeraus

2020: Särkikankaan saneeraus jatkuu.

5.4 Uusien säästötakuu- ja/tai rahoitusmenettelyjen käyttö investointien toteutuksessa

Tavoite: Tavoitteena on varmistaa, että osataan ja voidaan käyttää investointien toteuttamisessa menettelyjä, joilla energiatehokkaiden järjestelmien ja laitteiden hankinta voidaan uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeissa tarvittaessa tehdä kokonaan tai osittain muusta investointibudjetista riippumattomasti.

	- ESCO-palvelu tutuksi - Rahoitus- ja leasing-ratkaisujen käyttö tarvittaessa
Toimenpiteet	Hankitaan ja ylläpidetään osaamista erilaisten rahoitus- ja leasingratkaisujen, kuten Vihreästä rahoituksesta (mm. Kuntarahoitus), EPC (Energy Performance Contracting), ESCO (Energy Service Company) – palvelujenkäytännöstä hankintojen ja investointien toteuttamiseksi.
Vastuutaho	Hankintahenkilöstö, kaikki hallintokunnat ja konserniyhtiöt
Mittarit	Erilaisiin rahoitus- ja leasingratkaisuihin on hankittu osaamista: kyllä / ei
Toimenpidetilanne	2018: Kaukolämpöyhtiö ja Kemijärven kaupunki keskustelevat lämmönvaihdinten uusimisen mahdollisesta rahoituksesta, jossa Kemijärven lämpö ja vesi Oy rahoittaa tarvittaessa uudet lämmönvaihtimet osamaksulla.

1.1. Kulutusseuranta ja energiatehokkuutta kuvaavat tunnusluvut

Tavoite: Seurantatietoja hyödynnetään suunnitelmallisesti energiatehokkuuden hyvän tason ylläpitämiseksi ja tarpeettoman energiankulutuksen välttämiseksi.

Kulutustiedot käytössä koko henkilöstöllä. Henkilökunta osaa hyödyntää kulutusseuranta ja tunnistaa korjaavat toimenpiteet.

Tuntikulutusseuranta on jatkuvaa, ja sitä käytetään kiinteistön energiataloudellisen käytön optimointiin rakennusautomaatiojärjestelmässä.

Teema	Kulutusseuranta
Toimenpiteet	- Hyödynnetään aktiivisesti energian- ja vedenkulutuksen seurantatietoja ja huolehditaan, että seurantatiedot ovat helposti henkilöstön saatavilla toimenpidetarpeiden tunnistamiseksi ja korjaaviin toimenpiteisiin ryhtymiseksi. - Tiedotetaan tilojen käyttäjiä energiakulutuksen muutoksista - Koulutetaan kiinteistöjen käyttöhenkilökuntaa hyödyntämään tuntitehomittauksia ja kehitetään kulutus- ja energiatehokkuuden seurannan ja raportoinnin menettelytapoja hyödyntäen mm. etäluettavien mittareiden tuomia mahdollisuuksia. - Suunnitellaan ja organisoidaan energiankulutuksen seurannan lisäksi toiminnallisten muutosten seurannan (palvelujen määrä ja laatu, tilojen käyttö- ja aukioloajat jne.). Tavoitteena on siirtyä pelkän kulutuksen seurannasta kohdekohtaiseen energiatehokkuuden seurantaan. - Lisätään vähintään kulutukseltaan merkittävät kohteet tuntitasoiseen kulutusseurantaan ja muussa energiankäytössä lisätään vähintään kuukausitasoisen seurannan kattavuutta rakennuskannassaan.
Vastuutaho	Kiinteistöjen ylläpidosta vastaavat henkilöt
Mittarit	- Sähkömittarit tuntiseurannassa lkm / kaikkien sähkömittareiden lkm - Vesimittarit tuntiseurannassa lkm / kaikkien vesimittareiden lkm - Kaukolämpömittarit tuntiseurannassa lkm / kaukolämpömittareiden lkm - Tunnukset omaavat henkilöt osaavat käyttää kulutusseuranta aktiivisesti: kyllä/ei - Valittu seurattavat tunnusluvut (esim. ominaiskulutukset, poikkeamat edellisvuoden kulutuksiin jne.) ja otettu ne käyttöön kulutusseurannassa: kyllä / ei
Toimenpidetilanne	2017: - ATK-pohjaisen kunnossapito-ohjelman/kiinteistöhallintaohjelman kulutusseurantaosio (RES -Real Estate System) on otettu käyttöön kiinteistöissä sekä käyttöhenkilökunnan käytön-aikaista opastusta on jatkettu. - Manuaalinen kulutuskirjanpito kiinteistöittäin veden-, lämmön-, ja sähkön osalta päivätasolla. Näillä mittarin luvuilla yleensä päästään vikoihin kohtuullisessa ajassa käsiksi, kun lukeminen tapahtuu yleiskierroksen yhteydessä päivittäin, kiinteistöpäivystäjän toimesta myös viikonloppuisin. 2018: Kaukolämpöyhtiö selvittää voidaanko kaupungille luoda tunnukset lämpö- ja vesikantaan, josta lukemia voi lukea.

1.2. Koulutus- ja tiedotustoiminta

Tavoite: Koulutuksella ja tiedotuksella varmistetaan, että henkilöstöllä on omiin tehtäviinsä ja toimintaansa liittyen tarpeelliset tiedot ja valmiudet energian tehokkaaseen käyttöön ja energiansäästöön.

Liittyjä toimii esimerkillisesti energiansäästöä ja energiatehokkuutta koskevissa asioissa ja osoittaa sen tiedottamalla toimistaan aktiivisesti niin organisaation sisällä kuin organisaatiosta ulospäin.

Teema	Energiatehokkuuskoulutus- ja tiedotustoiminta
Toimenpiteet	• Teemapäivien ja kilpailujen järjestäminen ympäri vuoden mm. valojen sammuksen- ja rappus-skabat, ideakilpailut, kierrätysviikot, valistus ruokahävikistä • Tiedotetaan säännöllisesti energiansäästöön ja energian tehokkaaseen käyttöön liittyvistä asioista omalle henkilöstölle sekä luottamushenkilöille • Julkaistaan ajan tasalla olevan energiatehokkuuden toimintasuunnitelman kunnan verkkosivuilla • Kerran vuodessa laaditaan tiedote kaupungin verkkosivuille ja tiedostusvälineille toteutetuista säästötoimenpiteistä, onnistuneista energiatehokkaista hankinnoista ja hankintakäytännöistä sekä annetaan vinkkejä energiasäästöön. • Yhteistyö tiedostusvälineiden kanssa tiedon välittämiseksi alueen asukkaille ja muille toimijoille • Kaupungin henkilöstö toimii esimerkkinä liikennesuoritteiden vähentämisessä • Virkamatkojen tarpeellisuuden arviointi tapauskohtaisesti • Etäpäivämahdollisuuden lisääminen • Pyöräilytapahumat ja kilometrikilpailut • Panostetaan kävely ja pyöräilyreittien kunnossapitoon • Sähköinen ajopäiväkirja käyttöön (tekninen, kaupungin omistamissa ajoneuvoissa)
Vastuutaho	Ympäristöpalvelut, energiaryhmä Sivistystoimi Varhaiskasvatus
Toimenpidetilanne	2018: Etätyömahdollisuus on tullut käyttöön

1.3. Uusiutuvien energialähteiden käyttöönotto

Tavoite: Kasvattaa uusiutuvien energialähteiden käytön osuutta kunnan alueella ja erityisesti sen omassa toiminnassa

Fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen vuoteen 2025 mennessä.

Teema	Uusiutuva energian käyttöönotto
Toimenpiteet	• Tarkastellaan elinkaarikustannuksiltaan kannattavimmat vaihtoehdot fossiilisten polttoaineiden korvaamiseksi. Tarkasteluihin voidaan ottaa mukaan esim. kaukolämpö, maalämpö, ilma-vesilämpöpumppu ja pellettikattila. • Uusiutuvan sähkön ja lämmön osuuden kasvattaminen • Selvitetään sähköautojen käyttömahdollisuus virkakäytössä
Vastuutaho	Rakennusvalvonta
Mittarit	Primäärienergian säästö energiamuotoa vaihdettaessa: MWh/a
Toimenpidetilanne	2018: Selvitetään sähköauton käyttömahdollisuuksia Selvitetään Heralammen kattoremontin yhteydessä mahdollisuus aurinkoenergian hyödyntämiseen.

2. Alueellinen yhteistyö ja koordinaatio

Tavoite: Lisätä kunnan ja muiden kunta-alan toimijoiden välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä maakuntaliiton ja alueen energiapalveluorganisaatioiden kanssa tavoitteiden tehokkaaksi toteuttamiseksi, sekä toimeenpanon, kuluttajien energianeuvontapalvelujen ja energiatehokkuusviestinnän varmistamiseksi ja edistämiseksi

Toimenpide	Alueellinen yhteistyö ja koordinaatio
Toimenpiteet	- Lisätään yhteistyötä ja tiedonvaihtoa muiden alueen kunta-alan toimijoiden kanssa - Lisätään yhteistyötä alueen energiapalveluorganisaatioiden kanssa
Vastuutahot	Energiaryhmä
Mittarit	
Toimenpidetilanne	2018: Konsernin sisäistä yhteistyötä kehitetään.

3. Energiatyöryhmän toiminnan raportointi

Energiatyöryhmän laatima ja päivittämä energiatehokkuussuunnitelma on nähtävillä kunnan verkkosivuilla. Tämän lisäksi energiatehokkuustoimenpiteillä saavutetut säästöt ja vuosittaiset energiankulutukset raportoidaan erillisessä tiedotteessa kunnan verkkosivuilla vuosittain.

Energiaryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Toimialaedustajat tuovat kokoukseen edellisen kokouksen jälkeen pinnalle nousseita energiansäästöön liittyviä ajatuksia ja ideoita. Työryhmässä käsitellään uudet toimenpide-ehdotukset ja seurataan toimintasuunnitelman toteutumista.

LIITE1: Kiinteistöjen energiakatselmointisuunnitelma

VUOSI	HALLINTOKUNTA/YHTIÖ	KOHDE	KULUTUS			TILAVUUS	PINTA-ALA
			Sähkö MWh/a	Lämpö MWh/a	Vesi MWh/a	m ³	m ²
2018							
2019	Tilapalvelut	Isokylän koulu					
2020							
2021							
2022							
2023							
2024							
2025							

LIITE 2: Toteutetut toimenpiteet ja saavutetut energiasäästöt

VUOSI	HALLINTOKUNTA/YHTIÖ	KOHDE	SÄÄSTÖPOTENTIAALI JA TMA			
			Investointi €	SÄÄSTÖ		TMA
				MWh/a	€/a	
2018						
2019						
2020						
2021						
2022						
2023						
2024						
2025						